

Beslutsdatum		Dokumenttyp	Plan
Beslutad av	Kommunstyrelsen	Dokumentägare	Samhällsmiljö- och infrastrukturavdelningen, Samhällsbyggnadskontoret Kommunstyrelseförvaltningen
Diarienummer	KSM2022-88.434	Giltighetstid	Tillsvidare
Projektledare	Carina Lindberg	Uppföljning	Planen följs upp vart fjärde år Artspecifika riktlinjer, bilaga 1, följs upp årligen

Viltförvaltningsplan för det kommunala markinnehavet i Tyresö kommun

Innehåll

1	Inledning	4
2	Vad säger lagstiftningen?	4
3	Ansvar, ersättningar och organisation	5
4	Viltvård	5
	Ekosystemtjänster kontra ekosystemotjänster	6
5	Viltvårdarna	6
6	Kommunens markinnehav	7
7	Viltsituationen i kommunen	7
8	Minskning av viltolyckor	9
9	Polisens roll	10
10	Naturvårdsverkets och Länsstyrelsens roll	11
11	Föreskrifter (regler) i naturreservat	11
12	Gränsdragningen mellan jakt och skyddsjakt	12
	Allmän jakt	12
	Skyddsjakt	12
13	Kommunala viltvårdsmål	12
14	Riktlinjer för viltvårdsarbetet	13
15	Artspecifika riktlinjer	14
16	Karta	14
17	Referenser	15

1 Inledning

Alla fastighetsägare/markägare har skyldighet att bedriva viltvård på sin mark. För viltvården inom det kommunala markinnehavet ansvarar Tyresö kommun.

Viltförvaltningsplanen reglerar omfattningen och förvaltningen av all jakt och vilt på kommunal mark i Tyresö. Den syftar till att bevara och förbättra förutsättningarna för viltet, att stärka utsatta arters livsstatus, öka kommuninvånarnas naturupplevelser, minska konflikter mellan vilt och människor i bostadsområden samt begränsa antalet viltolyckor.

Viltförvaltningsplanen är framtagen av Strategiavdelningen, Samhällsbyggnadskontoret. Planen blir ett styrdokument för gällande jaktavtal, vid upphandling av tjänster och framtagande av rutiner. Planen omfattar även hur kommunen hanterar viltvården inom organisationen och kommer att ingå som en del av kommande naturvårdsplan.

2 Vad säger lagstiftningen?

Det övergripande ansvaret för att vårda och utveckla det vilda djurlivet är spritt på många parter och regleras i flera olika lagrum. Ur den svenska lagstiftning som reglerar viltvården kan nämnas miljöbalken, vapenlagen, skogsvårdslagen och djurskyddslagen. Jaktlagen är den lag som på en mer detaljerad nivå styr viltvården.

Viltvård definieras i 4 § jaktlagen (1987:259): Viltet skall vårdas i syfte att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och de fågelarter som tillfälligt förekommer naturligt i landet, och främja en, med hänsyn till allmänna och enskilda, intressen lämplig utveckling av viltstammarna. I viltvården ingår att genom särskilda åtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd och att anpassa jakten efter tillgången på vilt. För åtgärder och anpassning svarar fastighetsägaren/markägaren och nyttjanderättshavaren för jakten.

En viltförvaltningsplan är ett av de stöddokument som finns för att säkerställa en gynnsam bevarandestatus för viltet som resurs i enighet med regeringens miljö kvalitetsmål ”Ett rikt växt- och djurliv”. Att säkerställa en hållbar viltvård kan vara att förbättra levnadsförhållandena för en eller flera viltarter, åtgärda för att förbättra tillgången till föda, skydd och vatten, bedriva jakt för att minska och förhindra skador som viltstammen förorsakar samt för att bibehålla friska och livskraftiga viltpopulationer.

3 Ansvar, ersättningar och organisation

Kommunstyrelsen, KS, ska leda och samordna planering och uppföljning av de olika verksamheter som finns inom kommunen, vilket även omfattar viltvården och upplåtelse av jakträtt.

Samhällsbyggnadskontoret, SBK, organiserar, planerar och ansvarar för viltvården, anlitar viltvårdare/skyddsjägare samt följer upp målen och riktlinjerna för viltvården.

Avtal om upplåtelse av jakträtt samt avtal för skydds- och tätortsnära jakt upprättas i samråd med Samhällsbyggnadskontoret genom exploateringsenheten. Normal tid för jakträttsavtal är 3 år med automatisk förlängning 1 år om inte avtalet sagts upp.

Eventuell ersättning eller upplåtelseavgift regleras i jakträtts-/upplåtelseavtal.

4 Viltvård

Med viltvård menas åtgärder som förbättrar levnadsförhållanden för viltet inom ett visst område samt att viltstammarna ska hållas i lämplig storlek och sammansättning.

En stor del av viltvården består av dagliga insatser som att sätta upp saltstenar och att vintertid stödutfodra vid foderplatser. Andra viltvårdsinsatser är eftersök vid viltolyckor och att omhänderta vilt som fastnat eller far illa på annat vis. Ibland uppträder vilda djur hotfullt, vanligtvis i samband med brunsten, och kan då behöva avlägsnas från bebyggda områden. När det sker är det polisen som har ansvaret och de tar ofta hjälp av kommunens viltvårdare.

Vilda djur kan drabbas av sjukdomar och parasiter. Exempelvis rävar kan få rävskebba som orsakas av ett kvalster. Vissa rävar far mycket illa av det. En del av viltvården består av att fånga in och avliva rävarna. I viltvården ingår att upprätthålla en friska populationer genom skydds jakt.

Vilda djur rör sig över stora områden och gynnas av gröna spridningskorridorer som länkar samman större naturområden och fungerar som viktiga viltpassager. Viltet gynnas av att naturområden tas om hand genom olika former av biotopvård. Det kan exempelvis bestå av att skogsbryn sköts, ängar slåttas och våtmarker restaureras. Andra åtgärder som gynnar viltet är bevarande eller anläggning av skydds- och kantzoner som till exempel en ört- och gräsremsa i väg- eller åkerkant eller dike där fältviltet (hare, fasan, raphöns) kan ta skydd.

Ett omfattande friluftsliv kan störa viltet. Genom att erbjuda tydligt markerade vandringsleder kan besökare ledas genom naturen, medan andra naturområden i större utsträckning lämnas ostörda till förmån för viltet. På samma sätt bör tävlingar och annan friluftsverksamhet i marker där det finns vilt genomföras så att viltet störs i så liten utsträckning som möjligt.

Ekosystemtjänster kontra ekosystemotjänster

Viltet erbjuder människan nyttor av olika slag, det vill säga ekosystemtjänster. Men, viltet kan också bidra till otjänster. Exempel på ekosystemtjänster som viltet ger är upplevelser i form av viltskådning eller att vegetationen hålls öppen genom bete. Otjänster kan vara rädsla för vildsvin, trafikolyckor, att fåglar förövas, eller att de lämnar spillning på badstränderna.

Viltförvaltning handlar bland annat om att så långt det är möjligt ha en balans mellan viltet, jakten och friluftslivet. En god viltförvaltning bidrar både till att gynna viltet, i syfte att öka möjligheten för leverans av ekosystemtjänster, men också till att begränsa viltets ekosystemotjänster.

5 Viltvårdarna

Den organisation eller de personer som är anlitade att vara kommunala viltvårdare/skyddsjägare har i uppdrag att utföra kommunens olika skyldigheter och förverkligande av viltvårdsmålen. Samhällsbyggnadskontoret organiserar viltvården och planerar verksamheten tillsammans med viltvårdarna. Viltvårdarna ser gemensamt till att den planerade viltvården utförs samt hanterar akuta händelser.

Samtliga viltvårdare har den utbildning och de tillstånd som krävs för att få jaga samt skottlossningstillstånd samt följer behovet av fortlöpande utbildning. Alla viltvårdarna ska till exempel ha genomgått jaktledarutbildning samt kursen ”Vård i det vilda” (hjärt- och lungräddning, HLR med mera).

För att ingå i viltvårdslaget behövs erfarenhet av viltvård och jakt samt vilja att bidra till den viltvård som krävs enligt uppsatta mål och framtagna riktlinjer. Att ha ett kontinuerligt säkerhetstänkande, en god förmåga till kommunikation och samverkan är en förutsättning för att delta. För att bli viltvårdare ska man bo i kommunen, ha tillgång till egen bil inklusive körkort och ha god lokalkännedom. Tillgång till en godkänd eftersökshund är ett krav.

Viltvårdarna deltar med kunskap och lokalkännedom vid planering för kommande åtgärder.

6 Kommunens markinnehav

Kommunens totala yta är 10 200 hektar varav 3 100 hektar består av vatten. Den kommunala grönstrukturen består av ett finmaskigt nät av parker-, naturområden, naturreservat, alléklädda gator, strandpromenader, privata tomter vilka tillsammans utgör en viktig del av Tyresös karaktär.

Karta: Olika typer av grönstruktur i Tyresö (Grönstrukturplan för Tyresö, 20140414)

Drygt en tredjedel av kommunens yta är skyddad som naturreservat eller biotopskydd. Cirka 47 hektar mark är upplåtet med jakträtt till två jaktlag. Jaktlagen bedriver allmän jakt enligt jaktförordningen (1987:905), se kapitel 12. På övrig kommunal mark inklusive i några naturreservat är det tillåtet att bedriva skyddsjakt. Detta utförs av kommunens viltvårdare.

På den mark i kommunen som ägs av privata fastighetsägare/markägare kan inte viltförvaltningsplanen tillämpas. Återtagande av mark som upplåtits för jakträtt kan ske under avtalsperioden om kommunen behöver mark för exploatering eller annat ändamål.

7 Viltsituationen i kommunen

Tyresö kommun ligger i Stockholmsregionens sydöstra del. De större grönområdena i centrala Tyresö ingår i den så kallade Tyrestakilen. Det finns också en kommunal kilstruktur inom Tyresö med natur- och parkområden som länkar samman de östliga och västliga stadsdelarna med de stora naturområdena i Tyrestakilen. I delar av kommunen består grönstrukturen, se karta, av större sammanhållna områden. Dessa utgör den kommunala

kilstrukturen med kilområden och områden med särskilt högt naturvärde från naturvårdssynpunkt, så kallade värdekärnor.

Karta: Tyresös grönstruktur. Skikt för Regionala gröna kilar hämtat från den regionala utvecklingsplanen för Stockholm (RUF 2010)

Tyresö har en rik klövviltstam. Närheten till Erstavik, Nacka kommun, som har en aktiv viltförvaltning, gör att en hel del vilt sprider sig till kommunen, speciellt dovhjort. Viltet rör sig fritt och förekommer över tid även i tätbebyggda delar för att få tillräckligt med mat.

Rådjur och dovhjort är överrepresenterade i kommunen. Vildsvinsstammen ökar i antal, men är rätt stabil. Än så länge har vildsvinen inte etablerat sig mitt inne i kommunen utan håller sig mest i utkanterna som i Tyresta, Vissvass, Åva och i Nackareservatet. Älg förekommer i begränsat antal.

Omkring trettio rådjur och sextio dovhjortar fälldes inom ramen för skyddsjakten förra säsongen (2020-2021). Tre vildsvin fälldes och ett fåtal skabbrävar fångades och avlivades.

Enligt beräkningar från februari och mars 2018 finns mellan 250 000–300 000 älgar i Sverige. Det finns mellan 2 500–3 000 älgar i Stockholms län. Älgstammen var något större i länet för tio år sedan. Länsstyrelsens nuvarande mål är att cirka 1 000 älgar ska skjutas i Stockholms län årligen. I Tyresö är antalet älgar lågt och därför får i dagsläget en älgkalv fällas årligen, detta i enlighet med tilldelningen från Länsstyrelsen (Länsstyrelsen).

8 Minskning av viltolyckor

Mellan kommunens olika grönområden finns så kallade gröna korridorer, där viltet rör sig för att söka bete, partner, vatten och dylikt. Där korridorerna passerar vägar ökar risken för viltolyckor i trafiken. En särskilt utsatt sträcka är mellan golfbanan och Tyresö slott, vilket olycksstatistiken från Nationella viltolycksrådet, NVR, vittnar om.

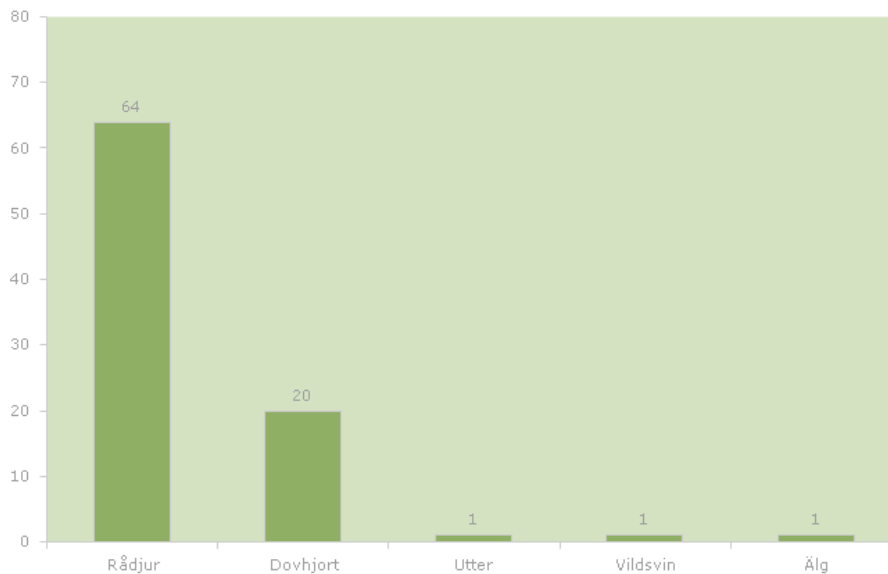
Viltolyckor leder till lidande för viltet och kostnader för den enskilde, samhället och för försäkringsbolagen. I Tyresö är dovhjort och rådjur överrepresenterade i statistiken.

Några faktorer som påverkar:

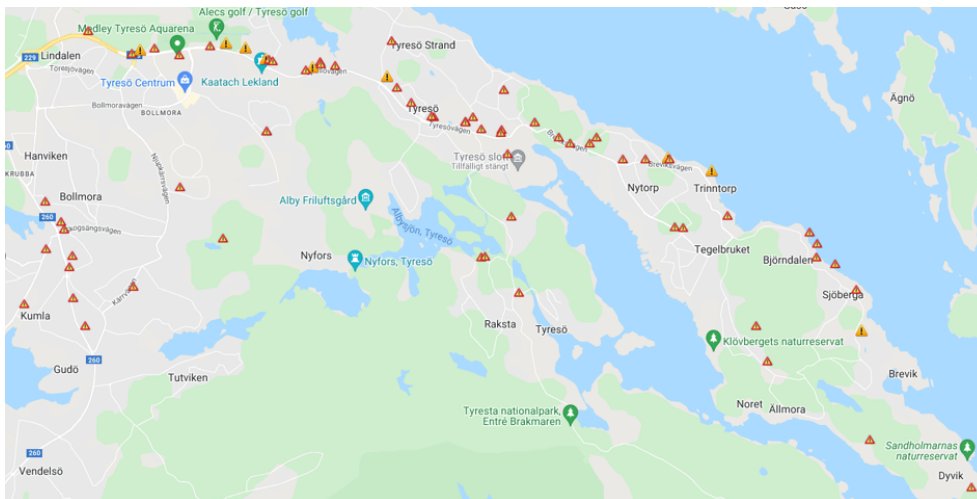
- Viltet lockas till andra platser med utfodring och saltsten
- Siktröjning på kommunal och privat mark
- Varningsskyltar för trafikanterna
- Viltpopulationerna reduceras genom jakt
- Samverkan med andra markägare och aktörer
- Samverkan mellan flera enheter internt i kommunen
- Informera allmänheten om viltolyckor
- Sänkt hastighet

Vid eftersök av trafikskadat vilt används godkända eftersöksekipage, det efter att hundarna genomgått ett prov och blivit godkända för eftersök. Hundarna är en viktig resurs i viltvården. Nationella Viltolycksrådet har regeringens uppdrag att organisera eftersök av trafikskadat vilt.

Aktuell olycksstatistik finns på nationella viltolycksrådets hemsida www.viltolycka.se. Där framgår att från januari till december 2021 inträffande 87 viltolyckor i Tyresö, se figur nedan. Statistiken visar också var olyckorna sker i Tyresö, se karta nedan (www.viltolycka.se)

Antal viltolyckor i Tyresö under 2021 (www.viltolycka.se)

Här händer viltolyckorna, 2021 (www.viltolycka.se)

9 Polisens roll

Enligt 40 § Jaktförordningen (1987:905) är den som varit med om en viltolycka skyldig att göra en polisanmälan och att märka ut platsen där olyckan skett. Skyldigheten gäller älg, rådjur, hjort, vildsvin, björn, varg, järv, lo, utter, örn och mufflonfår. Att inte anmäla en viltolycka med nämnda djur är straffbart och kan ge böter.

När polisen får besked om en viltolycka görs en bedömning och en kontaktperson från Nationella viltolycksrådet, NVR, kontaktas och rings ut till olycksplatsen. Kontaktpersonen har god lokalkännedom och ser till att ett eventuellt eftersök påbörjas för att minska djurets lidande. Polisen ansvarar inte

för omhändertagande av döda djur, det är fastighetsägarens ansvar. Polisen skickas till olycksplatsen i alla de fall en personskada har inträffat.

De flesta viltvårdarna är anslutna till Nationella viltolycksrådet, NVR, och har tillgång till godkända eftersökshundar. Polisen, NVR och viltvårdarna i Tyresö har ett tätt samarbete och hjälps åt.

10 Naturvårdsverkets och Länsstyrelsens roll

Naturvårdsverket är ansvarig myndighet för jakt och ska verka för en viltförvaltning. Länsstyrelsens roll i jakt- och viltfrågor är bland annat att informera jägare och markägare, registrera jaktområden, tilldela licenser samt samla in och sammanställa avskjutningsstatistik. Länsstyrelsens ansvarar bland annat för att:

- administrera förvaltningen av älg- och kronhjortsstammarna
- leda den regionala förvaltningen av de stora rovdjuren
- i vissa fall lämna tillstånd till skydds jakt och till utökade jakttider
- lämna bidrag till skadeförebyggande åtgärder och ersätta skador av fredat vilt

11 Föreskrifter (regler) i naturreservat

Drygt en tredjedel av Tyresö består av naturreservat eller nationalpark. Totalt åtta naturreservat och en del av Tyresta nationalpark finns i kommunen. I exempelvis Tyrestas urskogsmarker, i hagmarkerna i Alby, utmed Dyviks mäktiga bergsrygg och kring Hammarberget finns sällsynta växter och fåglar.

Ett beslut om reservat anger de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Det är därför vanligt förekommande med förbud mot att störa eller döda djur, att medföra okopplad hund och att framföra motordrivet fordon. För att jakt ska kunna vara möjlig att bedriva krävs därför att det finns nödvändiga undantag i ordningsföreskrifterna.

Efter en genomgång av kommunens reservatföreskrifter kan det konstateras att reglerna om jakt ser lite olika ut. Det kan delvis förklaras med att förhållandena skiljer sig mellan olika reservat. Som markägare och jägare ska man vara insatt i vilka regler som gäller för respektive naturreservat.

12 Gränsdragningen mellan jakt och skyddsjakt

Allmän jakt

För att bedriva så kallad allmän jakt anges i en bilaga till Jaktförordningen (1987:905) vid vilka tider som jakt på olika slag av vilt är tillåten. Jakt följer av Länsstyrelsens fastställda årliga jakttider och regler för vilt.

Skyddsjakt

Skyddsjakt är en benämning på jakt som bedrivs för att förebygga skador på mänskliga intressen som har uppkommit av vilda djur. Under skyddsjakt får även djur som är fridlysta, eller djur för vilka jakttiden inte är inne jagas, om de förutsättningar som anges i lagstiftningen är uppfyllda.

Naturvårdsverket eller Länsstyrelsen kan besluta om skyddsjakt utanför allmänna jakttider om viltbeståndets storlek innebär att det finns påtagliga risker för trafikolyckor eller viltskador. Den som har jakträtt får (utan beslut enligt ovan) bedriva skyddsjakt på vissa djurarter som anges i jaktförordningen när det är nödvändigt för att förebygga skador.

För flera arter är sådan skyddsjakt endast tillåten en del av året. För andra arter är skyddsjakt tillåten hela året. Särskilda regler gäller för att skydda tamdjursägare från rovdjur, utan att ett särskilt beslut om skyddsjakt krävs.

All jakt sker med mycket stor försiktighet och hänsyn till den allmänhet som vistas i markerna. Jakten bedrivs med god etik och med fokus på säkerhet. Det innebär bland annat att hänsyn tas till viltet så att det inte utsätts för onödigt lidande. Skott avlossas när det finns fullgott kulfång och man är säker på att träffa.

13 Kommunala viltvårdsmål

Mänsklig påverkan på viltet kan ske även när syftet inte är jakt eller andra former av brukande av vilt, till exempel vid terrängkörning, transport på vatten eller vid idrottstävlingar. Med kunskap och omdöme kan hänsyn tas till känsliga arter så att inte onödig störning sker.

Inom Tyresö ska det finnas en livskraftig fauna i balans samt ett landskap präglad av biologisk mångfald som hyser plats åt en stor variation av arter och individer. Kommunen samt viltvårdarna/skyddsjägarna ska kontinuerligt sträva efter förbättring i den egna verksamheten med fokus på att:

1. Bevara och arbeta för naturligt artrika och livskraftiga viltpopulationer utifrån markens förutsättningar,
2. All viltvård ska ske på ett för allmänheten och viltvårdarna tryggt och säkert sätt,

3. Begränsa antal viltolyckor i trafiken,
4. Viltstammarna, exempelvis rådjuren och dovhjortarna, bör balanseras för att begränsa viltskador samt inte störa andra intressen,
5. Öka förståelsen från allmänheten om betydelsen av kommunens viltvårdsarbete

14 Riktlinjer för viltvårdsarbetet

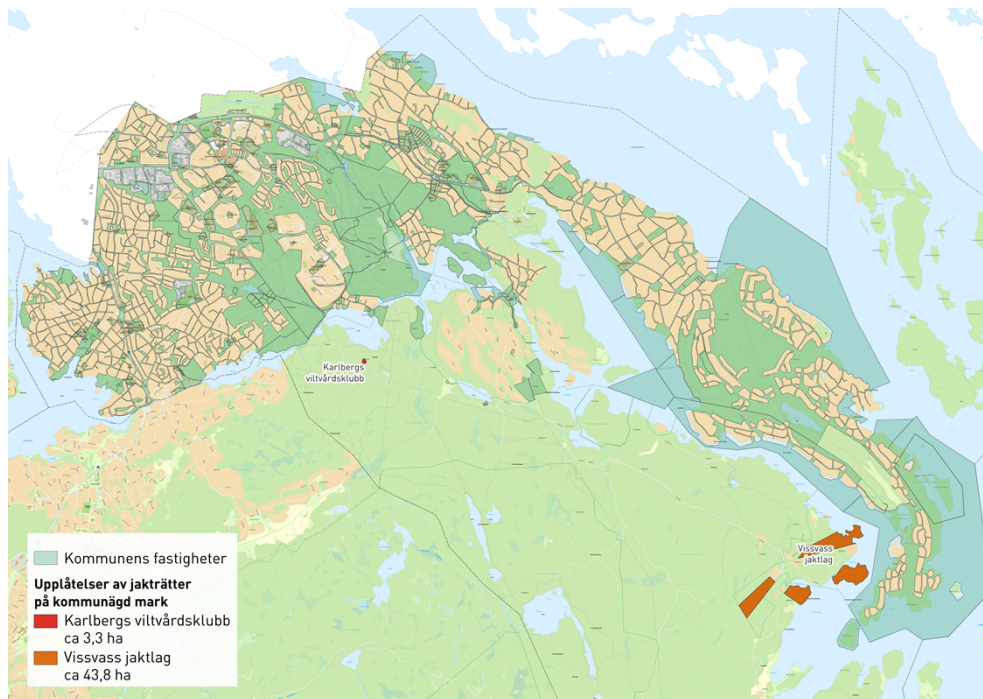
1. Viltstammarna regleras med hänsyn till störningar från viltet i förhållande till människor som vistas i kommunen, med hänsyn till risken för viltolyckor samt i syfte att värna en livskraftig fauna och flora och ett landskap med biologisk mångfald
2. De som har jakträtt på kommunens mark ska agera på ett sätt som stärker förståelsen för viltvård och jakt, och ska vara folkbokförda i kommunen. En jämn köns- och åldersfördelning bland jägare och viltvårdare ska eftersträvas
3. Samråd ska minst en gång i halvåret hållas mellan viltvårdarna och kommunen avseende viltstammarnas utveckling och andra frågor om hur jakten bedrivs.
4. Jakt ska bedrivas med hänsyn till förutsättningarna för den verksamhet som bedrivs på kommunens jordbruksarrenden och markupplåtelse
5. Vid jakt ska särskild hänsyn tas till det rörliga friluftslivet
6. Jakt ska ske med blyfri ammunition så långt det är möjligt
7. I stadsplaneringen ska hänsyn tas till viltet och dess naturliga habitat (livsmiljö). Förtätning behöver ske, med hänsyn till spridningsvägar för djur och växter (ÖP 2035, s.81)
8. Naturvårdsstärkande åtgärder bör beaktas, exempelvis genom bevarande och skapande av gröna korridorer och faunatunnlar
9. Före användning av stödutfodring och åtlar (utfodring av vilt) ska samråd ske mellan viltvårdarna och kommun, med utgångspunkt i dels möjligheterna att bedriva en säker och effektiv jakt, dels vad som kommunen bedömer som lämpliga placeringar och utformning
10. Planeringsunderlag och eventuellt även tekniska lösningar för att minska risken för viltkollisioner på väg bör utvecklas vidare så att den gröna infrastrukturen och viltets möjligheter att röra sig i landskapet bibehålls och stärks
11. Information om viltvård och jakt ska ges till allmänheten via kommunens hemsida

15 Artspecifika riktlinjer

Beroende på hur viltstammarna utvecklas och utifrån olyckor och olägenheter behöver såväl jakträttsinnehavaren som kommunen inhämta kunskap och ha dialog om jakten. I en separat bilaga ”Viltförvaltningsplanens artspecifika riktlinjer” finns riktlinjer för viltstammarna vilka ska vara vägledande för viltförvaltningen och skyddsjakten. Riktlinjerna följs årligen upp av Samhällsbyggnadskontoret SBK med stöd av park- och naturvårdsenheten, kommunekolog och viltvårdarna.

16 Karta

Karta över de områden som är upplåtna med jakträtt. Utöver detta bedrivs skydds jakt på övrig kommunal mark.

17 Referenser

Naturvårdsverket, Strategi för svensk viltförvaltning 2022-2029,
www.naturvardsverket.se

Fredrik Widemo, Bodil Elmhagen, Niklas Liljebäck,
NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6889. Viltets ekosystemtjänster – En
kunskapssammanställning till stöd för värdering och förvaltning, 2019.

Tobias Hjortstråle, vilthandläggare, Länsstyrelsen Stockholm

Jukka Virtala, ordförande Huddinge Jakt- och viltvårdsförening

Viltvårdare, Tyresö kommun

Kajsa Gustavsson, vilt- och naturförvaltare, Nacka kommun

Niklas Johansson, ekolog, Huddinge kommun

Björn Karlsson, naturvårdsvakt, Huddinge kommun

Fredrik Widemo, Urban viltförvaltning – kommunala behov och åtgärder för
att begränsa viltrelaterade problem, SLU, 2021

Jägarförbundet, www.jagarforbundet.se

Tyresö 2035 - Tyresö kommuns översiktsplan